1

ZALA DÎ

Mejelle kôwùroo hodo

Sagahanu gubuddi-ī - Ndogudi gubuddi-ī , Sûbut , 28 Ibril 2012 n , 6 Yumada laad 1433 h

Hasan Bêdei mi

Arba Tudagaa-ã

kîyi hunã yê amba

hunã yê

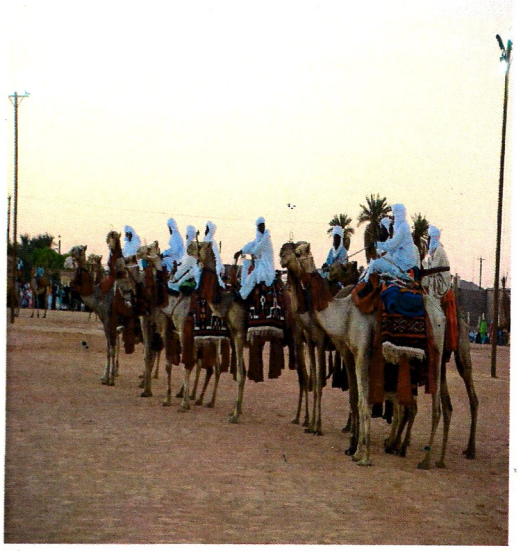

Bokur Guduyunnu mi

Ōrkudun êri Zalaa

Čabu Tudaa

gubuddi-ī atago turo tiri

tiridîli-ī laũ

Amalîe Hodu Zalaa-ã

Ko ndunai

Tuda-ã hûi hundã ŋga di ?

Sa Allaa du mejelle nduru a ndogudi hunu gubuddi-ĩ kuba karadidaa-ã kôi di nakuri , muro kenneherti gudi kenneherti nduru gursu Sebehee-ã ha su nakuriĩ muro , Tunda Tuda-ã kôñoli ndurã nduhuii-ĩ ni gursu , numo ndurã nduhuii-ĩ ni gursu , ka ndurã nduhuii-ĩ ni gursu . dugusa kanjindã du Tuda-ã wuda mundu čudurto ,

Nêrdi yogoda-ã guyundu yerčindã budi bui , naginni borsu gunú , kôñoli Tudaa-ã ŋgidehi barayindu yerčuo , mbzoo zaga tunda mura ha arraŋgiriĩ koi di arraktiyindîe koo yili tiyigedusudo kor du hanadiri .

Tunda Tuda-ã lûko Lîbiya nûmooridinã muro koi di kalaka ndurã haŋgirîe koi di durtaar , čîidi yunu to gunna yire gunnó to-gus , bini Lîbiya nûmooridunu ni a kor togusã kalaka ndurã haŋgurdaã gunú tunda daha-ã ha kînjigi tuyuwatîe barayuo , Tezer ga ni gursu tiyuo , nû Sebehe a ni gursu tiyuo , to koi čîidi Alla tun-da ha kennehertiyuo .

Gursu Tuda-ã Sebehe a yê Tezer ga yê yogusudaã mura dôlumndu-da yiŋgal du Alla kenneher yihid , mura ha Yogoda-ã dikindu ndî mannu yogusududo yugonnódi go čuo .

Nû tunda tira mundu du gursu kohodiri , gursu turo ni kôñoli ndurã nduhuii-ĩ , turo ni ka ndurã nduhuii-ĩ , ka ndurã tadurdóo ni tîyikoo mannu tugondunnó koi , kôñoli ndurã nduhuii-ĩ nĩ nduhui kînjigi ndurãa .

Tunda Tuda-ã kôi to nerke he čû du yogoda-ã čêgihe tuyoopîe kan-damaiyindã gunnódi ôwonni gostiyindî tûrričîku , koloko nduru turo mannu zabčindu tiyendudo yugó , yunu gudi êski Tuda-ã ha gostii yogusã kanûn walawalaa-ã , anna kanûn a čunakaã du turo mannu Tudo yugó , toi yiŋgal du kanûn a zaga Tuda-ã ha durriyinîe du čunako , zaga kôe walawalaa-ã čoorkoã zaga Tudo borlaman-ã du zodîe gunnó koi di čoorko , Tuda-ã ha tatarčindu yûhutuo . yuna ada gunna hoŋguru landuroo Tuda-ã ŋga di hanandurú .

Arais yibedii-ĩ

Hodu Zalaa-ã—Tumo yire-ã kennehertunã

L 4

Čabu Tudaa gubuddi-ĩ atago turo tiri dîli-ĩ laũ

L 7

Ôrkudun êri Zalaa-ã

L 21

Ndogudi a du

1 Ko ndunai

Tuda-ã hûi hundã ŋga di ? Arais yibedii-ĩ 1

4 Labbara

Hodu Zalaa-ã—Tumo yire-ã kennehertunã 4

Čabu Tudaa gubuddi-ĩ atago turo tiri dîli-ĩ laũ 7

Kakad labbaraa Tudagaa Sodur Zalaa-ã 9

Tuda-ã numo hundã nûmooridinã yiŋgal du abi činaki 11

Tudaga-ã karandogusi-ĩ—mišenu yire to-gusîčî 12

13 Artîkle 13

Arba Tudagaa-ã – kîyi hunã yê amba hunã yê . Hasan Bêdei mi 13

Tûbulujiya-ã ilim êski di gi-bi . Hasan Bêdei mi 16

Šiir Tudagaa-ã . 18

Kûloli numoi Lîbiyaa-ã 19

Ôrkudun êri Zalaa-ã . Bokurĩ Guduyunnu mi 21

23 Ka ndura Tudaga-ã

Tudaga du arbidi šihig . Hasan Bêdei mi 23

Kubor yala čidi 26

Ači-ĩ yê Mûši-ĩ yê 29

30 Sakafa anna gudaa-ã

Durdi-ĩ mi yê Sardua hunã yê 30

34 Dîn nduru islemma

Ɗali Ôzuuu-ã 34

Ɗîbir-ã 34

Suura annaa-ã Tudaga du 34

ZALA DÎ

Mejelle kôwuroo hodo

Hoo Lîbiyaa Sakafa Tudagaa-ã du čurui

Sagahanu gubuddi-ĩ - Ndogudi gubuddi-ĩ , Sûbut , 28 Îbril 2012 n , 6 Yumada laad 1433 h

Arais yibedii-ĩ

Hasan Bêdei mi

Mîdir yibedii-ĩ

Bokur Guduyunnu mi

Čabu yibedidaa

Ardanĩ Êliĩ mi
Mahuma Sala mi

Mejelle-ã četu hokndindîe

Tôlhun : 0926441138
0926658056

E . mail :zaladi2012@gmail.com

Taman-ã

Yînea čû yê laũ yê Lîbiyana

Hodu Zalaa-ã

Tumo yire-ã kennehertunã

Yerkida Tudaa-ã Sebehe ndûuski-ĩ a lûko kennehertundã

Tumo 26 / 3 / 2012 n gursu dunodo Sebehe du Tuda-ã yê Yogoda-ã kôi di yerči , sôbob gursu-ã yerčinã Yogoda-ã Suhura Tuda-ã buia hunda ôguzuu ŋôdurčindu čituã yiŋgal , Yogoda-ã yê Tuda-ã yê četu čabu ŋgullaha numii-ĩ layindîe čabtundã Yogoda-ã Tuda-ã ha ŋôdurčindu ni čû ni kômma ha čido turo ni kômma ha ŋuiyindu ni tîimma sura to-gusîčîidi čîdo , taa Tuda-ã yerčin-du ni Yogoda-ã ha bokundu kaa ôwinnee-ã du yihito , taa Yogoda-ã yê Yabbada-ã yê gunna sôortundu ni Tuda-ã ha yituru ni Sebehe du boŋguru hitaar čuo , to koi čindu ni tûrru asuba buia dubaba na rajma na asubu 106 na RBG na čoopu lidu kôe Tuda-ã čîkuã du čubapo , to koi togusã Tuda num-aga-ã du čîkuã gunna čabtundu lidu Sebehe dahagi-ĩ lidu čabtuo , taa lûko anna yara kôi di tugandîčîkuã Yogoda-ã yibe-ã četo čindã allahar Sebehe čubapu daha

Čendã čubapî tûgohu togusã Yogoda-ã ha bokundu ni Sebehe du zotu ni kôe numo-ĩ du dunoda čîkuã gunna čoopo , čôhori-ĩ moski-ĩ ni čoŋo , kaa ôwinnee-ã ni čoŋo , kôe ôskrea mundu ni čopo Yogoda-ã ha ni bokundu ni tatarčo .

Gursu a hi Tuda-ã čer hunã Hodu Zalaa-ã čeo Gursu a gursu nûnjui Lîbiya nûmooridunno bu Tuda-ã yogusudiĩ , Yogoda-ã Tuda -ã ha čêgihe čoopîe barayindi , hakumma ni čedo mosko numoi kôwuree-ã ni čedo , lûko gursu Tezer gu-ã ôskoro hakumma kedi-gu gursu-ã tus kohorîe činã Yogo-da-ã četu Tuda-ã ha go čeo , nû ôwonni lûko gursu Sebehee-ã to-gusã ôskoro hakumma kegirčinu ni ôskoro numoia činã Yogoda-ã četu bosu ni Tuda-ã ha go čeo , ôskoro guru gokî kubaa čoopa Tuda-ã yidadu durtaar , ôskoro hakummaa-ã Tuda-ã ha go čendã gunnódi tilibizin hakummaa-ã ni Tudaa-ã godo du bos , ôwonni êredie Sebehee-ã yê môšidee-ã gunna yê du Tuda-ã ha su anna-ã gerenjindu čûdudo . ôwonni yuna guda hakumma Tudaa-ã goda yo-gusaã turo tôluhun-ã numa Tudaa-ã gunna yugob , čôhori di ni ôskoro Tudaa-ã ha čuba , ôwonni kôe Tuda-ã čîkuã čôhori di layinu ni Yogoda-ã ha kômaa-ã čeni , ôwonni zaga gursu Tezer gu -ã togusã koi di anna ŋuida Yogo-daa-ã ni čôhori-ĩ tumo nani li ni čoobu Tarabulus tedi , anna ŋuida Tudaa-ã čôhori-ĩ čû du eneũ bozudo li guiyi čoobu ted .

Asuba du Tuda-ã ha

Hijara wûni čubičî

Muzohara Tuda Urubaa-ã sufara Lîbiyaa-ã gubugi-ĩ

Gurusu-ã zaga togusuã baradii di aũ gursu Kambutûyurii-ĩ burwodi-ĩ **Bezei Abali** mi hi labbara wutar , taa yahadi : êrdi-ĩ li asuba buia du tuyubapo čĩidi tunda anna mundu gunú murta ôguzuu sã guru čĩidi Alla kennehertuyundu ni êrdi-ĩ hi boŋgar , êrdi-ĩ muro ada ni čid adiba ni či anna murta tuzoo nerka tira kajindîčîka čoobu čid , guru hu ni čoobu daŋaĩyi , anna ndura gursu-ã du čata-ã tûdusu du kanjindú guda-ã gunna anna bilaa diki čoobu suroni di čituo , mura anna dôlua , ôwonni anna tunda ha go tiyendã buga-ã gunna anna kasuda-ã mura anna dîn yidada gunú , mura turo ho labbara wudurã jihed či , taa haduri jihed koo nîgeĩ yarkuma nar !! . ôwonni yahadi tunda ha ôskoro hakummaa-ã mannu go tiyuo , mura turo ho kubaa makurdo tadar či . ôwonni yahadi tolob nduru gunna du gubui a čĩĩ nduhui dôwulîe barandiri či .

Bezei Abali mi

Aũ gudi labbara wuturã muro Adum Belei mi , taa muro zaga yerkida Tudaa-ã Kambutûyuri zotuã yahdia du tunda gbi-ĩ du turuturu tîyiku ni budi taabana tîyikiidi , ôskoro mûrtia hundã goni ŋa du nûkundi , 14 hundã kûdi ŋ a d u yumarčindia ômuri turo-ã ômure murta dîšee leo či , ôwonni ŋîrbi yerkide Tudaa-ã yahadi :

Adum Belei mi

Tani owor kidde murčinnó tari , šeĩ tikile čaanó tari , abba fursanaa mi .

dûgule-ã mura daha yigideko , askaka-ã ôhure yigideko , čôhure-ã du mui čî , anna-ã du Tudo čî

Tunda Tuda-ã gurna Alla du kennehertuo čĩidi yunu turo galigedi daha makuroo gali , Tunda ha Yogoda-ã hakumma četu go tiyendîčûkudo kor du daha makuroo gali .

Tuda-ã agasu-ã bui-ĩ Kîb yê

Čabu Tudaa gubuddi-ĩ atago turo tiri dîli-ĩ laũ

ôwonni anna yuganna Lîbiyaa čîkuã ni luo , hooa yê hizba numi-ĩ du čîkuã ni luo , delegašaa numa Lîbiyaa-ã buga-ã du luo , anna buia murta tûdusu soũ turo ni luo . anna ada gunna gubui a Tuda-ã čabtundu ni mu-ra ni hana todurkudo , kalaka hunda barayindiã ni yaha-do .

Tuda-ã čabtundu ni tumo 1 / 3 / 2012 n Tarabulus gôni-ĩ a ča-bu hundu gubuddi-ĩ činako , čabu -ã čabu bui ni dunodo ni anna dûbu nerke tigiruo , Tuda-ã yê Yogoda-ã yê Amazigha-ã yê Yuburda-ã yê gunna tigiruo ,

Anna čabu-ã yibedida-ã bui-ĩ Hasan Bêdei mi anna-ã ha mêdi Yahad , gubudi anna Lîbiyana-ã ha yadi gubuddo suhur 17 f gu-ã

yiŋgal du barkaayi , ôwonni yahadi : " Tumo terikhuu a du čabu nduru gubuddi-ĩ nakiriĩ , yadi suhur 17 f gu gubuddi-ĩ hi su ligi ni anna Lîbiyana-ã Tuda yê Yogoda yê Amaziga yê du čabtudundiĩ , kôñole numundu yê sakafa numundu yê Lîbiyaa-ã muro hi dunodo yogusi , tunda ho ndurã yê ka ndurã yê sakafa ndurã yê du dunaduda ″, ôwonni Tuda-ã mêde mundu guda čabu-ã du yahado , Sala Galma ni Tuda-ã hana ndodurii mêdi yahad , Ali Šahaĩ mi gosti siyesee Tudaa-ã yahad , Môli Zôrrug mi šimasa Tudaa-ã yada , Armadanĩ Allači mi ni zaga Tuda-ã suhur 17 f gu-ã du zotuã yahad .

Čabu-ã nduski-ĩ hi môdi yodurku ni kalaka hunda barayindiã yahado , kalaka tada di gunna du gubudi čĩĩ koloko ka hundã yê sakafa hundã yêe-ã , ôwonni koloko borloman-ã du ndûusi-ĩ yê .

A atago turo tiri dîli-ĩ laũ , čabu a bozuã anna Lîbiyana mundu Tuda-ã ha hanayuo , ôwonni sodur hundã ni kunu gûbči , gudi hunã ni yuna barayindiã yahado .

Hida hûruũ barayindia

Tunda Tuda-ã mosko numoi kôwuroo--ã laũ hida mundu hûruũ barayindia tadar , yuna tada guru : nîgeĩ mosko numoi kôwuroo-ã gursu Tuda-ã yê yogoda-ã yê kôi di togusã gunna anna Tuda ŋuida-ã ha tîimma čoobu tedu Yogodoa-ã borsu čoobu tedi ? nîgeĩ gursu togusã gunna Tudaa-ã godo du boziĩ ? nîgeĩ yisa Abdulmajid su tunduri čindi Addulmajid Seif nasur aũ Tuda-ã yitiri činu ni tebizin-ã du yuguruũ yahadaã ha tunduri čindunnáã ? .

Kakad labbaraa Tudagaa Sodur Zalaa-ã

Tudaga-ã arbidi hunã mannu anna hanayidiã mundu gunú , toi yiŋgal du kakad labbaraa Tudagaa torri nuwo yunu aũ mugayinîe gunú , to koi čîidi tunda lûko numo ndurã nûmooridinã yunu gunna du gubudi orro du dundurã kakad labbaraa Tudagaa ndoduri-î , hurgusu kakad labbaraa ndoduri-î budi kuzodo ni tusu , tunda anna hurgusu-ã kohodurã ŋgo hurgusu a koi gudi kosudurdo yugó , ôwonni anna hurgusu-ã du čîkuã buga-ã gunna Tudaga du arbidi galigedi hanayindú , anna su arbiyindã gunna ni aũ turo gunnoó aũ gudi Tudaga du arbiyinu tiyendudo yugó , guru ni araŋga du arbiyindu tiyendu taa tejemburu ni arbindaar , guru ni Tudaga du yahatu tiyendu arbindaar . Kuzo gudi durturã aũ kakada-ã dizain hunã yibeyinu tiyendîe haŋgurdódi eneũ tobuso , ôwonni

SODUR ZALAA-Ã

Taman-ã Yinei 1
Lagaluga 12

Kakad labbaraa ówurii hoo Libiyaa sakafa Tudagaa-ã du čurie
Ówuri numurdomii-î , Sólle kói , 2011 n

Arais yibedii-î
Hasan Bédei Mahuma

ČABU SARAÃA TUDAGAA-Ã BORSU DÛLOORI TUDAA-Ã YIDA

SUHURA TUDAA-Ã ZALA YÊ TEZER YÊ NÛMOORIYUO

KO NDUNAI

INTERBÛL-Ã TUDI GEDDEHII YÊ SÊIF GU YÊ ÔBDOLLA SÛNUSII YÊ BARAYINI .

Čabu yibedidaa-ã : Halid Husarî mi | Mahamad Bédei Tahar mi | Mahuma Sala Birehim mi | Birehim Kallikôrei Kandi mi

Lagaluga gubuddo kakad labbaraa Sodur Zalaa-ã

harfa Tudagaa-ã zaga kûmbuyutar-ã ha su yugurkiî aũ

hanayinîe haŋgurdódi eneũ to-buzoo .

Kakad labbaraa Tudaga-ã čer hunã Sodur Zalaa-ã ndurã tumo 4 / 10 / 2011 n Baŋgazi a čuruk , lûko čuruã yagabi suhura Tudaa-ã tigiitru ni abi bui nakaar , anna Tuda mundu lidu ni kakada-ã ni čoobo mura ni mêde gala yahado .

Kakad labbaraa a lûko čuruã numa Tudaa-ã gunna kenduru yendar , Tezer yê Sebehe yê Ôrkudun yê Ubari yê Murzug yê Mararam yê numa Tuda čîka guda -ã gunna yê kenduru yendar , ôwonni numa Tudaa yuganna-ã gunna kenduru yendar , Niyer yê Čad yê , Tuda-ã gunna lerčuo , anna guda ka Tudaga-ã ha duna čendiã ni lerčuo , anna tada turo Kanadmai aũ lêjine ka Tudaga-ã gubia kediã bui-ĩ , muro wêtige keyi tiyendu ni su mêde budi gala yahad , muro yahadi : " Ôwure čû

Kakad labbaraa Sodur Zalaa-ã Bor-do a ada-ã ha yugudosîdicîku

du, tani yê Ôyi Mahûmut yê Sala Čênikinni yê, kakad Sodur Zalaa-ã durturã, budi lîdiyuo. A yunu budi abagadi ! Zaga yibenduma, aŋgal bui barayini. Harfa-ã yê gra-mer-ã yê budi gala. Ôwonni labara du čîkã, budi kubogaa.

Nû anna Tû čukã, ka tudaga čidakudo togus ; kakad ndumã yiŋgaldu. Ôwuri kanjinã , tani yê Ôyi yê Sala yê Ûsman Hamîd yê Bordo lau lukar. Zaga ada-ã ka hundã karayindîe ŋali hundã, ha-tar . "

Tunda anna Tuda-ã yê Tudagada-ã yê gunna zoo tumo 4 / 10 / 2011 n tumo sahafaa tudagaa kohodiri , tumo to di ka-kad labbaraa Tudagaa gunna du gubuddi-ĩ čuruã yiŋgal , ôwonni kakad a hi zoo duna yenduru ni kôwuro hunã ha su čuruîe ko-hodiri , labbara ndurã gunna ni su tuhakiri .

Hoo Lîbiyaa Sakafa Tudagaa-ã hoo êski čîidi hurgusu ka Tudaga-ã duna ndenii bui yogus , ŋgo ni kakad labbaraa Tudagaa gunna gubuddi-ĩ yodur , nû ni mejelle Tudagaa a čer hunã Zala dî čindiĩ yodur .

Kakad labbaraa Sodur Zalaa-ã kôi čuruã ha kakad labbaraa gudi mannu čuruk , kakad nûnjui Tudaga du čuruã kakad labbaraa labara zalaa-ã , kakad a hi hoo ada Sahuraa-ã yodur .

Tuda-ã numa hundã nûmooriyindã yiŋgal du abi činaki

Tuda-ã suhur 17 f gu-ã du hurgusu bui yoguso , budi kûzurtundu ni numa hundã gurna kinjidi nûmooriyuo , mura ha Mosko numoi kôwurodi-ĩ ni gurnayinno yugó , nogoũ Nato-ã ni gurnayinno yugó čĩidi daha hundu du numa hundã nûmooriyuo , toi yiŋgal du mura kôwuro kan-

jinã du aba mundu yibeyuo , aba tada guru abi Ôrkudun gu-ã yê abi Murzug gu-ã yê .

Abi Ôrkudun gu-ã abi gunna du gubudi yibeyindã muro , abi bui ni dubana ni guyuo , maarad ni yibeyuo , mêde ni yahado .

Abi Murzug gu-ã ni abi budi bui , anna dûbo asaba tigiruo , Murzug čirra-ã ha čĩkuã gunna tigiruo , ôwonni anna Yuburda yê Yogoda yê ni tigiruo , abi-ĩ ko ndunai hunã istaarad yerkidaa bui yoguso , Suhura yê Yerkida numia-ã yê istaarad bui yibeyuo .

Ôwonni aba guda kînnie mundu yibeyuo , Lagurkînnimmi a ni yibeyuo , Sebehe a ni yibeyuo .

Anna tigirdaã guru

Tudaga-ã Kara ndogusi-ĩ mišenu yire togusîčî

Ŋgo eneũ du Tuda-ã mišenu hundu dunodi-ĩ ka hundã kara ndogusi-ĩ , mišenu a nû kunu kunu yire togusîčî , Tudaga-ã mugoi karadindîčîku , kôi gunna du gubudi Tudaga-ã karatogusudaã numo turo Ôgur čindiĩ Tîge a , taa ada hunã Tudaga du kara yihitîčîku .

Lûko Lîbiya du suhur 17 f gu-ã yerčinã čêne suhur 17 f ga Ôrkudun ga-ã dôuro ka Tudaga-ã ndihikii tumo 13 / 5 / 2011 n du čunako , nû Murzug ga Hoo Ada Sahuraa-ã môdurso čer hunã kaguradi Zalaa-ã čindîe heriyinu ni ada-ã ha Tudaga kara yogusîčî , ada so turo ni karayihidu ni čak yihid .

Yunu a tôgusîčîĩ gunna gurna anna ka Tudaga-ã gubia keyindiã du togusîčî , kitaba karayindiã gunna kitaba muro yihidã . tunda nû ka ndurã môdurso-ã du ka guda-ã koi di karatihitidîe barandiri .

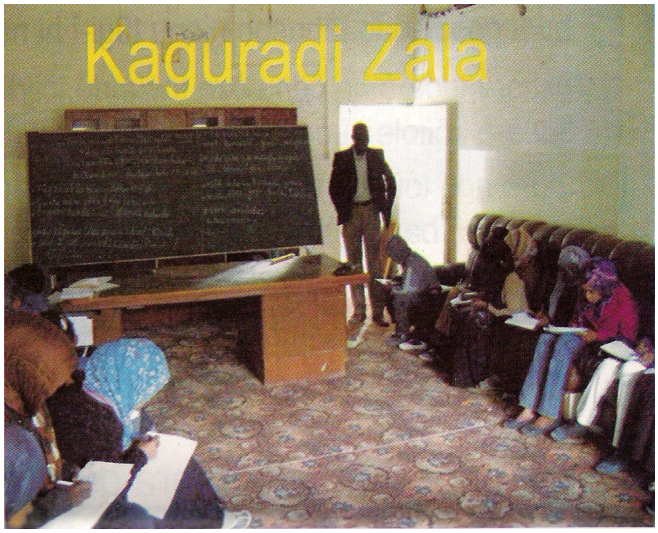

Ada Kaguradi Zalaa-ã Murzug ga Tudaga-ã karayindîčîku

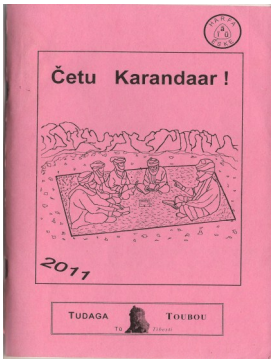

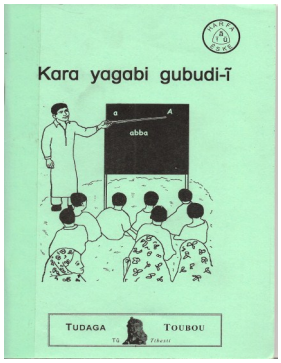

kitaba lêjne ka Tudaga-ã gubia kedii-ĩ yihidã guru

ARBA TUDAGAA-Ã
KÎYI HUNÃ YÊ AMBA HUNÃ YÊ

Hasan Bêdei mi

Arba Tudagaa-ã haturiĩ gubudi ka Tudaga-ã mura ndê , Tudaga-ã činduo ka Tudaa-ã ha yahati . Tuda-ã mura anna mundu ni busahu čuro sahara bui-ĩ bugi-ĩ gunna du hayindu čîku , busahu hundã ma Lîbiya hûrodi hunã ha čoŋu dî hôdi Čad gu-ã ŋgirši-ĩ larda yusu du hayindu čîku , larda tada mura Zala yê Tezer yê Lîbiya du , Tîge yê Sahura-ã yê Niyer du , Tû yê Burku yê Ênedi yê Kônum yê Čad du .

Tudaga-ã ka budi giba kîye hunã ŋila dûbo du yugurka , aũ Yûunan gu turo Hîrudut čindiĩ mannu lûyinno . Tudaga-ã mura ka guru nîlu saharaa-ã čindiaã kiši hundu dîdi-ĩ hi su yugurka , ka Tudaga-ã yê Zugawa ŋa-ã yê Tuguga-ã yê gunna kîyi hundu ôronni-ĩ turonnu , mura zaga a koi di yugurka :

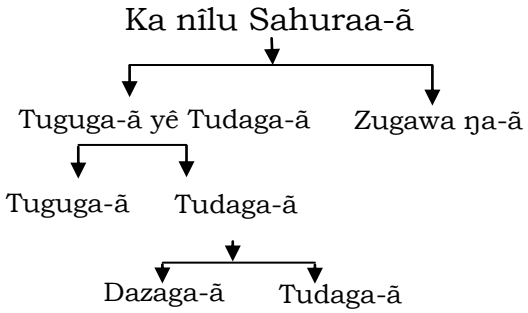

Ka Tudaga-ã čû a togurkudo , Tudaga yê Dazaga yê a , mura gunna kîyi hundã turonnu , Tudaga-ã ha su Dazaga-ã yugurka .

Tudaga-ã arbidiniê bini gunú budi eneũ , ŋibi ka Tudagaa-ã koi arba Tudagaa-ã mannu gibi , ŋgo enũ du lûko Tudaga-ã arbidundã hanadurú čîidi arba Tudagaa êske -ã lûko arbidundã hanandiri , Tudaga-ã arbidinîe bini gunú budi eneũ ŋila koduro du mundu , anna Tudaga-ã ha duna čendia mundu korn kanjinã du tudaga du arbiyuo , kitab gunna du gibi Tudaga-ã ha su arbidudo haŋgurã kitab P Jourdan gu-ã čer hunã " Ɗîsa kîyee yê mêde yê dazagaa-ã "(Notes grammatical et vocabulaire de la langue Daza) čindiĩ , muro sagahanu 1935 n du čuruudo , kîye ka dazagaa-ã su hos tihitudo . sagahanu to du Šarl lô Kôir , Charles Le Coeur , artîkl čer hunã " Tû yê Tuda-ã yê " čindîe arbiyinu ni laũ hunu bugi-ĩ gunna du kîye ka tudagaa-ã du hos yihid . taa su ôwonni kitab čer hunã " kîye yê tikista yê Dazagaa-ã yê Tudagaa-ã yêe-ã "(Grammaire et textes téda – daza) čindîe sagahanu 1955 n du yibeyi .

Mura du têdi anna Tudaga-ã yê Sakafa Tudagaa-ã yê čudaka mundu karaa yê kitaba yê Tudaga -ã ha su yibeyuo .

Nû tã êski-ĩ du maahad burruu kaa-ã (summer institute of linguistic) , yê lêjne Tudaga-ã gubia kedii-ĩ yê Tudaga-ã ha budi duna čeo . arba hunã čûluku ni Tudaga -ã yê budi četu tûrrîe yogusuo , ôwonni Tudaga du kitaba mundu yihidoo .

Anna Ôrkudun gu-ã zaawîye bui-ĩ du muhadara

Arba Tudagaa-ã šiĩ činaki

Muhadara-ã guru hunã

Harfa Tudagaa-ã

Tudaga-ã harfa letînea du toopusuda du arbidindi , harfa ada du arbidinîe budi eneũ , ŋila koduro nerkaayinno - zaga tunda hanandiri koi di - , P Jourdan Kitab hunu mboo sagahanu 1935 n du čuruudiĩ harfa ada du yibeyi . Ôwonni sagahanu to du Šarl lô Kôir , Charles Le Coeur , artîkl čer hunã " Tû yê Tuda-ã yê " čindîe harfa ada du arbiyi . anna to di têdi Tudaga du arbiyindã gunna harfa ada di arbiyuo .

Harfa lêtinaa-ã du toopusuda du Tudaga-ã arbidi ŋali hunã .

Tudaga-ã dikindu harfa lêtinaa du toopusuda du arbidinno gunú , mura harfa gunna du Tudaga-ã ha su lidiã mura , sôbobo muraha čoopã guru ada mura :

1 - Tudaga-ã du harfa Sodurua mundu čûku , harfa soduru-ã ha su harfa araŋgaa lidia yugondú .

2 - Huski Tudagaa arbididi-ĩ gunna harfa ada du arbidudo , mura ha hûturu ni harfa êske du arbinduroo yuna tada ha šîgeĩ haki karandurú .

3 - Tudaga-ã harfa ada du gunnóo harfa guda du ŋgo arbidinno yugó . ôwonni harfa ada du tudaga-ã arbidinîe nû ŋila koduro du kanjinno , toi di haki hûturu ni harfa guda yopuru .

4 - Harfa guda Tudaga-ã ha su lidia haŋguroo mannu haki dakurã koi di du Tudaga-ã arbindurú , harfa tada kûmbuyutara-ã ha su yugondú . ôwonni tunda Tuda-ã mîndîe numo duna tiyendu ni haki kûmbuyutar-ã na yuna êske-ã na ha su yûturîe yugó .

5 - Harfa letîna harfa dîne-ã gunnaa , ka kadura guru du arbidindi , dûbo gunnóo . ka guru harfa hunda yidadîidi yûhutu ni harfa ada ha čoopo , ka tada ka Tûrkiyaa-ã na Îndinûsiyaa-ã na . ka guru ni nû harfa êski harfa hundã yûhutu ni harfa letîne-ã čoopîčîku , ka tada ka Kûrdaa-ã na Amazigaa-ã na .

Tudaga-ã nû .

Tudaga-ã ka nûre ni du mêde mundu čîku , Lîbiya a nû ka numoia koi di môdi dûsturuu Mosko numoi kôwuroo-ã yodurã ha su čaki , čîidi tunda to šidiyindú ka ndurã ka wêtigaa Lîbiyaa koi togusudîe barandiri . araŋga-ã yê tîrize togusidîe barandiri . a muro Tuda-ã čabu hundu gubuddi-ĩ du yunu barayindã .

Tudaga du arbidi-ĩ budi ambado , ka guda njenu kubobo di ndihiki , mêde Tudagaa–ã kubobo du tûrto hundã ka guda du ndihiki , ôwonni ka nuã ni hui .

Tûbulujia-ã yê Tûbuluje-ã yê

Hasan Bêdei mi

Tûbulujia-ã čindoo anna guda-ã Tuda-ã ha su yuna arbibiyindiã , muro ilim Tuda-ã yê numa hundã yê ka hundã yê adaga hundã yê kînjigi hundã yê yuna guda torowo yidadaã gunna yê barayinu ni karayinu ni layinîe , muro čer hunã nerke di istaamaltu čîidi čer ilim gibi di čîdee , ilim karaa Tudagaa anna êriskida Urubiyene-ã ŋgo eneũ du duna čendiĩ , karn murdom sã yusuu-ã du , čer a ndugobka čû du yibedudo Tûbu yê logos yê du , Tudaga du maana hunã karaa Tudagaa .

Ilim a kubo anna êriskida Urubiyenee-ã ha su yuguruk , gunna du gubia čîkuã Almana-ã Lûkas na Nakhtigal na Rôlfs na anna numa Tudaa-ã ziyara tigirdu ni Tuda -ã yê hoktundaã na . čîidi ilim a ŋguruko hunu mugodii-ĩ kubo Tûbuluje Furansa-ã ha su yuguruk , ndobusko gubuddo Tûbulujiaa-ã muro Furansa , anna ilimnna Furansa mundu ilim a du hosčuo , gunna du gubui a čîkuã Kebtin Jurdun yê Šarl Lô Kôir yê Mûnik Brandili yê Katirin Barwã yê , anna ada Tuda-ã yê Ka hundã yê adaga hundã yê he karaa mundu yibeyuo , ôwonni kôe kitabaa Furansaa-ã du karaa mundu Tudaga-ã ha su arbiduda čîku , mura kôe kitabaa gunna du karaa Tudagaa-ã du buruwa-ã turo , kôe kitabaa Furansaa-ã du karaa Tudagaa-ã čîkuã kôi kitabaa gudi di čîkido yugó .

Tûbuluje-ã turo ilimno Furanse bui-ĩ Šarl lô Kôir , muro ŋila hunã gunna Tudaga-ã yê sakafa Tudagaa-ã yê karayinî yihid , muro Tuda-ã kôi sagahana dîyidemno karn kanjinã du bos , ôwonni yuna mundu ka Tudaga-ã yê sakafa Tudagaa-ã yê he su arbiyi , muro aũ mugoi Tûbulujia-ã yibeyinã muro . yuna gunna du dunoda Tudaga-ã yê sakafa Tudagaa-ã yê he yogusu čenã turo kara hunu čer hunã " kamûs isnugurafi Tudaa-ã " (Dictionnaire ethnographique Teda) čindiĩ , muro

kamûs Naharkaa Tudagaa sagahanu 1950 n du čuruudo , kamûs a ŋgiša hunã gunna du gubia čiĩ muro , haŋguru landurdo yugó čîidi , hurgusa huna dunoda-ã turo kara hunu čer hunã " kîye yê tikista yê Tudagaa-ã " (grammaire et text teda daza) čindîe sagahanu 1955 n čuruudi-ĩ .

Tûbuluje-ã turo , ôwonni , ilimno Furanse Katirin Barwã , muro baradido Furanse kînjigi hunã gunna kînjigi Tudaa-ã ha su barayi yodurîčî , ôwonni muro Tûbuluje-ã gunna du arba mundudi-ĩ muro , karaa mundu Tudaga-ã ha su arbiyi , ôwonni uturuha hunu duktura silk nôguzuui čoŋîe univiristi Paris gu mudomii-ĩ tûku čenã čer hunã (Anarchie et cohesion sociale chez les toubou) čindiĩ Tuda-ã ha su arbiyi , ôwonni karaa anna Tûbuluje muro di gubuddaa-ã zabči karayi layi , tada guru karaa ilimno Furanse bui-ĩ Šarl lô Kôir mboo-ã .

Ôwonni Tûbuluje-ã turo Mûnik Burandili muro ilimno musika-ã takhasus hunu , musika Tudaa-ã ha duna čenîe nû gunú eneũ , karaa mundu musika Tudagaa-ã ha su ŋila murta tûdusu karn kanjinã du yida , muro Tûbuluje guda-ã koi budi Tuda Lîbiyana-ã kôi di hanadudo gunú , karaa mundu musika Tudagaa-ã ha su yida , čîidi kara hunu gunna du dunodo haki durturu karandurã kara hunu čer hunã " Dubonu turo Tû du " (Un chant du tibesti) čindiĩ , muro dubonu du kiša 78 du bozudo , Tudaga du arbiyinu ni Naharka du terjemnjinu ni hos yodurdo , kara a sagahanu 1976 n arbiyinu ni mejelle karaa Afirikaa-ã ha su yuduhaado .

Êski di yuso Tûbuluji Amirikanã Mark Ôrtman Tuda-ã Kandamai čindiĩ hi yuso tihinetú , muro anna Tudaga-ã yê sakafa Tudagaa-ã yê he duna čendiã turo , kînjigi hunã gunna Tudaga-ã gubia kedii di yodurîči , nû lêjne ka Tudaga-ã gubia kedii turo du bui čî , ôwonni kitaba mundu Tudaga du curuka yida , ka Tudaga-ã zabtu arbidinîe togusiĩ fodl hunu du togus .

Daga Tudagaa

Oguro buiyi môori di kanjinú
Êrdi yê agasu yê turo čirti čudaa
Banuma bo-ĩ bo du tamóo daha yuzo du waduú

Šiir Tudagaa-ã

Dubana Tudagaa-ã nû gunú ŋgo eneũ du arbidindi , Tuda-ã arbiyindunnáã noo . dubonu Tudagaa gunna du gubudi arbidudo haŋgurã dubonu nahar doũ turo Mûnik Burandili čindiĩ arbiyinu ni mejelle karaa Afirikaa-ã ha su sagahanu 1976 n yudahauã . Mûnik Burandili muro adibi tûbuluji karaa musikaa-ã ha ihtimem čenîe ni , ôwonni dubana tudagaa-ã ha budi duna čeni . dubonu a nû su arbinirîtîyiĩ gunnódi karaa guda mundu yida , karaa tada turo kara čer hunã " Tuda Tûu-ã yuna hunda du musika čubapiaã " čindiĩ . sagahanu 1970 n du yibeyinno .

Dubonu a nû su arbindirîtîyikuã ni čer hunã " Dubonu turo Tû du " (Un chant du tibesti) čindi . sagahanu 1976 n yibedudo , muro Tudo turo ho labčinu ni Tû a yerčindu tûrrî Zala dî Murzug tigirdudo , tiri-ĩ hi Tudi-ĩ dubana guyunã gunna arbiyi čoobu ni mejelle a hi yudahaudo . Tudo dubonu-ã môori-ĩ ni čer hunã

Dubonu to čuruwo nû ŋila murta ôguzuũ sã guru togusudo , nû tunda guru hunã zamburu arba Tudagaa êske-ã du arbinduru ni mejelle nduru a hi su tudahakiri . dubonu-ã muro a muro :

- **Owoy odu bu nuru ŋa .**
- **Zuwu madu abba num .**
- **Kidde yalau abba tuna .**
- **Kosoa do da kora do .**
- **Azai do wûni yeú .**
- **Subur tuwadum .**
- **Egerde ziri tuzo ŋa na .**
- **Gini kudi abba num .**
- **Kidde hasanĩ mi goni hergi tuzo ŋa .**
- **Kîšiga kudi do .**
- **Azai do wûni yugó .**
- **Subur bêi .**

Mêde anna môddaa-ã guru

Ômuri wor-ã owora čû yida , owor čizendîe yê owor ŋîsči layindîe yê
Gêyirti gunna du yire-ã soũ sômolido du ñasti-ĩ
Tibidendiĩ eb gunú čîidi , haki yerturdaã eb

KÛLOLI NUMOI LÎBIYAA-Ã

Numo kûloli hunu yidannó yugó , Lîbiya mannu numa guda-ã muro koi kûloli hunu yida , kûloli Lîbiyaa êski-ĩ Lûko tôwuro 17 f gu-ã togusã anna-ã gunna guyundi čîidi zaga yibedinã yê aũ yibeyinã yê hanayindú . toi yiŋgal du tunda mêdi kînniĩ a di zaga kûloli a yibedinã yê aũ yibeyinã yê kûloli-ĩ muro yê he hos hitiri .

Lûko Lîbiya nuyo hunã sagahanu 1950 n hakunã kûloli hunu yibedii du Lîbiya du yê yuga yê gunna môyindu ni anna kûlole yibedi mugunã gunna ha lûyundu ni zûliya kûloli Lîbiyaa yibedii čî čindu ni yahadoo . taa lêyine yibeyindu ni kûlole anna-ã tigiitaã gunna čûluku ni kûloli aũ tûnisîe turo čer hunã Bêšir Araibi čindîe turoo čoŋguo , taa masarîe turo čer hunã mahuma Abdulwahab čindê turo yîge hunã yibeyi . taa sagahanu 1955 n lûko gunna du gubudi guyuo .

Kûloli a hi suhura yê čêne Tudaa tôwuro 17 f gu-ã čidaka Baŋgazi a čîkuã čoŋgu Tudaga du terjemnjuo . terjemndi to yê kîyi hunu araŋgaa-ã yê gunna ada mura :

Numo nurã numo nurã gursu kuzo mani ni .

Kûnno nôrdi ôrdee-ã du di njuwa .

Ɔgullaha nje , ŋgullaha nje , ŋgullaha nje .
ŋgullaha to durusu nje .

Nuũ yilla to ndurã kopuri .

Lîbiya Lîbiya Lîbiya .

***

Numo nurã nuro huski dizibaa .

Kubo nuro hi tudunã Alla hilinuú .

Ɔgullaha nje tunda tôroũ yerkida nua .

Ɔgullaha haŋuwo yunu lûgodurtunã wûdur tadurú .

Tunda laũ êrbidiga nogoyaa yoob .

Tunda didi lîbiya mu hu nendurú .

Njêni êski gundurú ; Nûmoori tundaa-ã numii-ĩ četu makar .

يا بلادي يا بلادي بجهادي و جلادي

ادفعي كيد الأعادي و العوادي

و اسلمي اسلمي اسلمي طول المدى

إننا نحن الفدا

ليبيا ليبيا ليبيا

***

يا بلادي أنت ميراث الجدود

لا رعى الله يداً تمتد لك

فاسلمي إننا على الدهر جنود

لا نبالي إن سلمت من هلك

و خذي منا وثيقات العهود

إننا يا ليبيا لن نخذلك

لن نعود للقيود قد تحررنا و حررنا الوطن

Lîbiya Lîbiya Lîbiya .

***

Dizia-ã kihandundu kôi tuyuo .

Tumo lûlu gursuu hakundã kûzurtuo .

Taa Muskoru-ã guyuo .

Kubo bûrdi-ī du , kubo gudi-ī du asubu guyuo .

Bî-ī hi Alla nôoši čîwo .

Dîne-ã ha her yê yire yê čîkuwo .

Diziba dûmnjuo , numi-ī hi budi bûri čeo .

Lîbiya Lîbiya Lîbiya .

ليبيا ليبيا ليبيا

***

جرَد الأجداد عزماً مرهفاً

يوم ناداهم منادٍ للكفاح

ثم ساروا يحملون المصحفا

باليد الأولى و بالأخرى السلاح

فإذا في الكون دين و صفا

و إذا العالم خيرٌ و صلاح

فالخلود للجدود إنهم قد شرفوا هذا الوطن

ليبيا ليبيا ليبيا

Kinja Alla

Šiir-ã : Mahuma Bîrehim

Kinja Alla

Kelleya kalli-ī kanji

Kinja Alla

Mûdoi hunnoó

Mêdi budi hannoó

Hulluu hunnoó

Yire-ã yilla yireī čuo

Mûkurčinã mûkuri čuo

Kîdikidiyinã kelleya čuo

Kelleya kalli-ī kanji

***

Kinja Alla

Kalli kanjinoo kallia-ã kelewa

Kelleya kanjinã dine-ã kelewa

Ača migize-ã kelewa

Ada čoguna-ã kelewa

Gîrki kalliaa-ã kelewa

Kelleya kalli-ī kanji

***

Kinja Alla

Wudči waltadunnó

Čûsči čunnakunnó

Labčini laba zunu hunnoó

Čudu sômole duruú

Yugazu tumo duruú

Kelleya kalli-ī kanji

Kinja Alla

Ôrkudun êri Zalaa

Bokur Guduyunnu mi

Ôrkudun êri Zalaa-ã

Ôrkudun numa Zala dîa-ã turo ni ŋgo mannu hanadudo , ôwonni numo gibi ni numo Tudaa , mura čîkiidi anna gudaa-a lidu hayuo.

Ôrkudun Lîbiya dî hunã ha čî , muro di ma ni Yahara čî wô ni kûrne Murzug ga-ã čîku ôro ni eĩ megineii-ĩ čî , dî ni Tôũ čî , Ôrkudun numa mundu čîku , numa tada Ôrkudun numi-ĩ yê Hambar yê Êrbeši yê Lagurkînnimmi yê Môdursa yê , muro di dî Tôzuro čî .

Ôrkudun du wonnokaa zida mundu čîku ni du tînne yê illa yê yida guda sahuraa munda yê čîku , îji hunã ni čûsu nani busamma nerkaa cî , laũ hunu dîdii-ĩ laũ ni eĩ kûruyi yida , kûrne ni yida , ôwonni numi-ĩ du kôe giba mundu čîku , eĩ megineii-ĩ hi kurta čîkuã yê tûgi Tiliyanii Ôrkudun guã yê kasur bilaa-ã yê muskuda yê yurusa Jirmantaa giba guruu yê .

Ôrkudun muro kôi tira sahuraa-ã kanjidiã gibi di hokogo huundu , tira Zala yê Tû yê Tîge yê hokindiã , nбu hu ŋgirši-ĩ su aa tôzurčindi , anna ôrkudun ga-ã ni nubodu yê hal kûnjusu yê ŋalli yê du hanaduda , ôwonni tînne yê yuũ yê haŋga kubo du yibeduda giba yê du hanaduda . a huski anna mundu hanayindunnó .

Ôrkudun gibi-ĩ

Ôrkudun terikh Lîbiyaa-ã du ŋgiša munda yida , gursa Tiliyana-ã yê Furansa-ã yê go ndenia-ã gunna du čîku , anna hunã ni gursa mundu kêleŋgi dîdi-ĩ hi yoguso , ôwonni Lîbiyana guda-ã ha gursa hundã gurnayuo , gursu suwani beni adem gu-ã yê gurdobiaa-ã yê gunna du čîku , ôwonni Sûnusie-ã ha ni gurnayuo .

Lûko suhur 17 f gu-ã yerčinã Ôrkudun numo gunna du dî di yerčinã muro , meseba-ã čindiĩ hi yum 18 f muro wûni čeo , taa muro suhura Bahgazia-ã yê Tezer ga-ã yê hoktuo , taa kêŋgi-ĩ gunna turčundu ni dî gunna nûmooriyuo , ôwonni suhura Ôrkudun ga-ã anna maa mundu čoopu ni numa hundu tigiido , anna hunda mundu ni šêhidčuo , Ôrkudun nûmooridunu ni suhura huna Bahgazi cîkuã lidã abi bui yibeyuo , aba Murzu gu-ã yê tarabulus gu-ã yê gunna tigiruo .

Ôrkudun ŋgo numo daha hunno ni mûdirîe tã dirii-ĩ , lûko Maamar diri čubã ni Murzug su čub . nû anna Ôrkudun ga-ã mosko hundu yibeyindu ni Murzug su čurukîe barayindi , mugoi mosko hundu yibeyindu ni nû Mosko numoi kôwuroo-ã yoyini garčindîčîku .

Ôrkudun šimasa mundu čudur , ŋila kanjidã gunna du khadamada galigedi hakunno yugó , toi yiŋgal du nû hakum a numi-I galigedi yibeyinîe barandiri , khadamada-ã ni galigedi tigiidîe barandiri , numi -ĩ ni kîyi hunã gunna yibeyinîe barandiri .

Tûgi Ôrkudun gu-ã

Môšidi Ôrkudun gu bui-ĩ

Ôrkudun 1950

TUDAGA DU ARBIDI ŠIHIG

تعلـــم الكتابـــة باللغـــة التباويـــة

Hasan Bêdei mi

Artîkil a du kîye arba Tudagaa-ã du yuna gunna du gubui a čîkuã arbinuru laniri ; zaga a muro koi di :

في هذه المقالة سوف أحاول الكتابة باختصار حول قواعد الكتابة التباوية ؛ و ذلك ببيان أهم أركانها ؛ و ذلك على النحو الآتي :

Gubudi : Harfa Tudagaa-ã

أولاً : حروف اللغة التباوية

Arba Tudagaa-ã harfa murta ôguzuu sã čû du bozudo , ôwonni čû a togurkuda : harfa sodurua yê harfa yîkka yê a . ŋgudosi hundã a muro .

تتكون الأبجدية التباوية من اثنين و ثلاثين حرفاً ؛ و تنقسم إلى قسمين : حروف صائتة و أخرى صامتة . فيما يلي تفصيلها .

A – Harfa sodurua-ã .

أ . الحروف الصائتة أو المتحركة .

Mura murdom sã ôguzuu , ôwonni ôguzuu a togurkuda ; šibda yê sûlla yê tanduda yê a . mura :

الحروف الكبيرة	الحروف الصغيرة	اللفظ	المعنى
H a r f a buia-ã	Harfa kuna-ã	N û g u - ã	Maana-ã

و هي تتكون من اثنى عشرة حرفاً ؛ و تنقسم إلى ثلاثة أقسام ؛

A	a	Ai	جمل
Ã	ã	Sã	تمر معجون
E	e	Eber	حمامة
Ê	ê	Êgi	جوع
I	i	Imbi	زيت
Î	î	Îmbi	موسم التمور
Ĩ	ĩ	Šiĩ	أذن
O	o	Odo	طفل
Ô	ô	Ôro	فوق
U	u	Unda	أنت
Û	û	Ûm	قبلة
Ũ	ũ	Yuũ	حليب

B – Harfa yîkka-ã .

ب . الحروف الصامتة أو الساكنة .

Mura harfa dîyidom . mura :

و هي تتكون من عشرين حرفاً . وهي :

الحروف الكبيرة Harfa buia-ã	الحروف الصغيرة Harfa kuna-ã	اللفظ Nûgu-ã	المعنى Maana-ã
B	b	Bûri	وجه
Č	č	Čabu	مؤتمر
D	d	Dagi	مثل
G	g	Goni	جمل
H	h	Hoo	جمعية
K	k	Ko	فم
L	l	Ladi	نظر
M	m	Ma	شمال
N	n	Nabu	خير
Nj	nj	Njuu	بياض
Ñ	ñ	Ñê	معزة
Ŋ	ŋ	Ŋonu	أصفر
P	p	Popur	فراشة
R	r	Arubu	أعمى
S	s	Sodur	صوت
Š	š	Šiĩ	أذن
T	t	Tûli	رطب
W	w	Woši	مريض
Y	y	Yuzo	شمس
Z	z	Zûzuro	سلسلة

Nûnjui-ĩ : Hana ndoduri-ĩ yê Su ndunai-ĩ yê .

ثانياً : التعريف و الإضافة .

Harfa Tudagaa-ã gunnódi , yunu guda čû dunoda čûku , galigedi ndihikinnódi haki Tudaga du arba dîli arbinuú , yuna tada mura , hana ndoduri-ĩ yê su ndunai-ĩ yê , ŋgudosi hundã a muro :

بالإضافة إلى الأبجدية التباوية هناك مسألتين مهمتين في الكتابة التباوية ؛ لا يمكن الكتابة بالتباوية كتابة سليمة دون معرفتهما معرفة دقيقة ؛ و هما التعريف و الإضافة ؛ و فيما يلي تفصيلهما :

A : hana ndoduri-ĩ .

أ : التعريف .

Tudaga-ã du yuna hana ndoduria tuzoo čîku , mura : **-ã** , **-ĩ** , **mma** , **mmi** , zaga istaamalti hundã a muro .

توجد في التباوية أربع أدوات للتعريف ، وهى : mma , -ã ,-ĩ , mmi ، و فيما يلي كيفية استعمالها .

1– Istaamalti -ã yê -ĩ yêe-ã .

1 . استعمال **-ã ,-ĩ**.

- ĩ ni čera yê adurasa yê harfa i yê o yê du tusaã du hana todurkudi , ôwonni čera i du tusaã ha ni tîrizi di su zînni , čera harf o du tusaã ha ni o-ã ha halaŋuũ i kohuũ ni taa su zînni , **-ã** ni čera yê adurasa yê hafa guda-ã du tusaã hana todurkudi , yuna lîdičîkuã du čurukoo , misala hunã ada mura :

تستعمل ĩ- كأداة تعريف للأسماء التي تنتهي بحرفي i و o ؛ وتضاف مباشرة على آخر الأسماء المنتهية بـ i ؛ بينما تضاف على آخر الأسماء المنتهية بـ o بعد قلبها إلى i. أمّا ã- فتستعمل كأداة للتعريف للكلمات المنتهية بباقي الحروف ؛ فيما عدا الاستثناءات التي سترد لاحقاً في الفقرة الثانية ، وهذه أمثلة على ذلك :

Odo	Odi-**ĩ**	Tîri	Tîri-**ĩ**
Kûb	Kûb-**ã**	Kuuru	Kuuru-**ã**

2— Istaamalti mma yê mmi yêe-ã .

Yuna mbo haturã gunnódi , **mma** yê **mmi** yê mêde harfa ĩ , ũ , m , b yê du tusaã hana todurkudi , **mmi** ni mêde ĩ du tusaã hana todurkudi , **mma** ni mêde ũ , m , b yê du tusaã hana todurkudi . mura gunna harfa ĩ , ũ , m , b yê he hiduũ ni su zînni . misala hunã ada mura :

2. استعمال mmi و mma .

استثناءً مما ذكر في الفقرة السابقة تستعمل mmi و mma كأداة لتعريف الاسماء و الصفات المنتهية بحروف ĩ و ũ و m و b. إذ تستعمل mmi مع الأسماء المنتهية بـ ĩ، بينما تستعمل mma مع الأسماء و الصفات المنتهية بـ ũ و m و b . وتتم إضافتهما بعد حذف حرف b , m , ũ , ĩ . و هذه أمثلة على ذلك :

Šiĩ	Š**immi**	Aũ	A**mma**
Mal-lum	Mal-lu**mma**	Adibi	Adi**mmi**

B : Su ndunai-ĩ .

ب: الإضافة .

Čer-ã harf soduruu du tuzudo koo harf to dahu-ã ha yunu su ndunai koi di toŋgusi , dônjuni yunu su naiĩ turonnu koo , to gunu munduwo ni harf a yunu su ndunai koi di toŋgusi , misala hunã ada mura :

إذا كان الاسم أو الصفة منتهيةً بحرف متحرك يستعمل ذات الحرف المتحرك كأداة إضافة وذلك بتضعيفه إذا كان المضاف مفرداً . أمّا إذا كان المضاف جمعاً فنستعمل حرف a كأداة للإضافة . و من أمثلتها :

Karaha kalli**i**	Galam Ešee

Ada misala lûko turonnaa-ã , mundu koo misala hunã ada mura :

هذه أمثلة في حالة المفرد ؛ أما أمثلة حالة الجمع فهي كالتالي :

Karahaa kalli**a**	Galama Ešea

Čer-ã harf yîkko du tuzudo koo **gu** yunu su ndunai koi di toŋgusi muro turonnu koo , to gunu munduwo ni **ga** yunu su ndunai koi di toŋgusi , misala lîdîčîkaã koi :

أما إذا كان الاسم أو الصفة منتهية بحرف ساكن فتستعمل gu كأداة إضافة إذا كان المضاف مفرداً و ga إذا كان المضاف جمعاً ؛ كما في الأمثلة التالية :

Dêbi Hamud **gu**	Dêbe Hamud **ga**
Kubu Yûsub **gu**	Kuba Yûsub **ga**

Ada kîye arba Tudagaa-ã guru , ada aũ galigedi daha čoŋoo haki Tudaga du arbiyini .

Kubor yala čidi

Dagi Tudagaa koro

Tuda-ã ŋgo yahati kuboru-ã yala čidi čindi , aũ yunu hunu gunnó diki kubor čubu čoŋo muro hi yunu yagusîe yugonnóo mannu yala hunã ha yunu guru yogusi čindi .

Aũ turo yunu to muganurú činu ni hur aũu turo odo yobusã tigiri so hunã hûi-ĩ di wûni hirči yusob , taa lûko buyunã tigiri su zodu ni kubor čubu ni čoŋ . hura tada munjindu ni muro burwayi , to koi di čî lûko gibeyinu ni nohîe togusã ada ôguzuu yidaã ha čabčinu ni yahadi : Tuda-ã kuboru-ã yala čidi čundã mu či , mbo zoo yire koo nura nû ndugondú či , šîgeĩ yunu guru kubor buduma haŋgîe koo yubudu nani yoŋgu či .

Taa mi hunu turo-ã ni čed , mia huna guda-ã ni mugayuo , taa mia huna mugayindaã ha ôrozi hunã gunna če mi hunu čedã ha čuwad ndî mannu čenno yugó , to koi di čîku lûko abba hundã nosã čoŋgu yuruski-ĩ tûrru gibi duyundîe anna-ã gunna čabtundu čîkiidi kîdi čuu turo tigiri yurusuã guyi ted , taa mia huna čû-ã huzayuo , lûko bokindî hakti wutã bosu sôortunduo taa abba ndurã aũ a koi hosudi-ĩ yurusu hunã kîdi-ĩ čoŋu ted nduroo gunasu čindu ni kôi hunã aũ gudi čîtu ni tûkudu duyundîe su boso , taa aũ turo têdi čî čudurtã čoŋgu čîtu ni lagahanu duyundu ni yuruski-ĩ kôi anna-ã čîku-ã tûkuduo , taa lûko su sôlliyindîe togusã kîdi-ĩ yurusu mbo čŋu tedã zabči tûku .

Taa anna-ã aũ a wuna čundu heriyindu layindã aũ mbo gubuddi-ĩ muro , aũ ada-ã yûgurtudaã ha layindã odo durdii-ĩ togus , taa durdi-ĩ čoobu čid , ôrozi to abba hundã čabčinã ni odo to mbo haraũ daarú činã čoŋ .

A muro koi di kubor yala čdi yee činnú hosči

Kamûs nuũ Tudagaa Araŋgaa-ã ha su mêde êske zînnu

Ôwinne	شعب
Saraã	قومية
Yerkida	جنود
Kogone	حاشية
Tã	عهد
Nogoũ	اتفاقية
Kûzurti	كفاح
Kûnolum	طغيان
Nûmoori	حرية
Suhur	ثورة
Suhura	ثوار
Kuhanu	واحة
Gôni	عاصمة
Numo	دولة
Nuyo	استقلال
Agasu	حكومة
Mosko	مجلس
Walawala	انتخابات
Lardu	اقليم
Kêleŋgi	حدود

Numa Tudaa-ã yê gône hundã yê

Zala	Murzug
Tezer	Tezerbu
Tîge	Bûlua
Ênedi	Hada
Burku	Haya
Bahar gazal	Mûsoro
Kônum	Mau
Sahura-ã	Ogudom

Gunna kal

Ka ndura Tudaga-ã du mêde šiša maana hundã turonna mundu čîku , mêde tada guru ada muro

Nuro	Nuburo
Nuro	Nubo
Nani	Ŋgulagi
Mannu	Mi
Baradi	Kûmndi
Korti	Baradi
Tiri	Torowo
Aliga	Kayima
Kãgu	Mãgu
Zogo	Ŋgozu

Wadaĩ Bornoo-ã ha hiyuo

* Ôwuri yêski-ĩ têske mundu yee ôwuri čuu-ã čuo , taa yahadi : ôwuri yêski-ĩ têske mundu či .
* Anna čata-ã mundu yee nûre-ã mundu čindã yahadi : anna ñekindîčîkuã hoŋuwo čata-ã mundu či .
* Anna mûšida-ã mundu yee aŋgalda-ã mundu čindã yahadi : anna tugandî mûšida-ã hoŋuwo mûšida-ã mundu či .
* Adiba-ã mundu yee ômure-ã mundu čindã yahadi : ômure adiba koda-ã hoŋuwo adiba-ã mundu či .

Bêrki-ĩ

Aũ turo laũ hunã ha yahadi : tînni Suwu gu sôodi Tîge a maaruã burî Zala tiri či , taa laũ hunã yahadi : Tîge du tirîtîyiidi tiri-ĩ hi gumar durru sugoo êdi di yuburã êdi-ĩ čoŋu ôhurči či , taa laũ hunã gumar ndukoi êdi guyi ôhurčinĩ činã , yahadi gumar tînni Suwuu čubudo či .

Kuuru-ã yê Direnu-ã yê

Ŋgo yahati Kuuru-ã yê Direnu-ã yê ka čûuŋgo , Kuuru-ã Direnu-ã ha yahadi nuro anna-ã ha buwo čatiĩ nuro gunasu abusnjidu čati noo yunu gudi gunú či , taa Direnu-ã mu činu sugoo Kuuru-ã waha torkar či , so turo nuro amma ha yubu nani tani kurri , so gudi-ĩ ni tani buri nuro tuguruk taa yunu togusiĩ landar či , lûko Direnu-ã yogusã gubudi di Direnu-ã aũ turo ho ču taa Kuuru-ã tugurk , taa amma yahadi Kuuru tuyubu činã yunu togusudo yugonnódi ted .

Tumo gudi turo aũ turo ho Kuuru-ã čubuã Direnu-ã tuguruk , taa amma čudurã yahadi Direnu tuyubu činu ni wošiyi nos .

Daga dazagaa

Aũ aĩ yê guli yê gunna daha hundã aga šituo duro kînni tusu .
Nubbi mere tudasu , nere yêllibdoo na nere buiwo čûsu .
Buiga tammoó na ndišiga taĩ .
Fur fidi dannáã na Alla suduna du wadigi .
Kiši kiranu tûgumbo , daha aŋgala minjindigi .
Digi tagannunnáã nejes guyinní .
Tada-ã munjindoo tadi turo kubbu duro tanjinigi .
Doũ heru maaša migine yindoo gura girigi .

Ači-ĩ yê Mûši-ĩ yê

Êrši Tudagaa

Ŋgo Tuda-ã yahati adibi ači turo yê mûši-ĩ yê ka čûuŋgo , mura du nani tani dunodudo či . taa ači -ĩ yahadi tunda du aũ anna ada bu taa hayindu čîkuã yê duŋga bu tada êĩ a hi čîkuã yê he yigidehã dunodo či , taa mûši-ĩ yoo či .

Taa mûši-ĩ yerči anna-ã ha yigideîe wud , ôwonni duŋga-ã ha ni čidîe barayinã haki yohudo yugó .

To koi togusã ači-ĩ muro anna-ã yigideîe gyerci , taa numi-ĩ tigiri ni dugusa bozuã adibi turo ho ômuri numa ka nua du čuruunnó kohoru neri či . lûko adimmi yoo činã lôi turo čenu ni ômuri numa ha dogusu ñekinoo gûi hunã ha su yinak či . taa ačimmi ômuri-ĩ hi tigiri ni adibi numa nuro hi gûi njugabîyaa du či , mu nuwo ŋga ~neŋu hudu yunak lanu gûi numa ha gûi njugobîe su lôi čunaunnóo či . taa ômuri--ĩ mugoi dohu ñekunú kûliyi čîidi adibi hunã lôi hunã yoduru ni ômuri hunã ka huna du čuruunnó yogusîe tûku gûi hunã ha su čunak . taa ômuri-ĩ mugoi gûi tuyugobîe činu ni lôimmi čuwadu čoŋu ni du adimmi hi čîd .

Taa adimmi anna hunã yerčindu tigirdu ômuri-ĩ anna hunã ha go čeo , gokî lûko anna-ã gunna huidundu ni guru ni čatuã ači-ĩ tigiri ni anna ada ŋuidudaã ŋuia hundã ndî suru čindã yahadi kuranu duŋguu suru či . duŋga êmmi hi čîkuã turo mbo laũ hunã ha bôriyinu ni ači a tiyiti kôi a hi zukaar činã duŋga guda-ã četu ni muro turonnu čuzug ted . taa anna-ã yerčindu ni duŋgu kuranu yidado yugonnáã hanayindú êmmi kôdčindu duhgu čîdti kuranu yidanu čulopi gudi čîdti kuranu yidanú čulopi , to koidi duŋgo-ã gunna čitu ni duŋgu turo borsu gabčinã čaa tigiri duŋgu mbo gibi di čuzuu tedã kôi čîĩ tigiri . taa nîgeĩ činã yahadi a koi di ači-ĩ anna-ã su tûyudutu ni suru nduma kuranu duŋguu činu ni laũ nurã gunna ha čidoo tani ni yaaru aya tiri .

Ači-ĩ lûko a yogusã tigiri ači-ĩ hi tunda du nna dunodo činã mûši-ĩ ači-ĩ dunodo kor du mugayi .

Dagi terjemndudo

Durdi-ĩ mi yê Sardua hunã yê*

Terjemndi-ĩ : Hasan Bêdei mi

Ŋgo eneũ yahati anna tuzoo tiri turo ho labtuo čuo . tura-ã ni durdoo mi , gudi-ĩ ni aũ tôzurdoo mi nôguzooi-ĩ ni aũ hosudoi mi nani tîri , nduzoi-ĩ ni aũ konnurdoo mi . mura gunna kuwakuwaa ni numo gêilaa yunu yidadudo yugó čîku . kayimma to hundã ha čîkuã gunnoó yuunu gudi yidadudo yugó , tokoi di tûrričîkiidi mêdi hundã layindã mura du nani hal hunã ha činaũ yahad . taa Durdi-ĩ mi yahadi : mêdi dînee-ã gunna sa Allaa , amma yunu to hunã čĩĩ zaga nani doo mannu tigiri sa Allaa-ã yunu yogusã kinedti-ĩ yunu gunna du gali-ĩ muro .

Aũ tôzurdi-ĩ mi-ĩ ni yahadi : aŋgal-ã yunu gunna du gali-ĩ muro , aũ hosudi-ĩ mi-ĩ ni yahadi : kûnduri-ĩ yuna hatuã gunna du muro gali či . taa aũ konnurdi-ĩ mi-ĩ yahadi : dîne-ã ha hurgusu galigedi ndogusi-ĩ du yunu gali yugó či . lûko tûrri numo turo čer hunã Miturun čindîe turo tigirdã cirri hunã ha bosu ni sôortuo , taa aũ konnurdi-ĩ mi-ĩ hi yusu hurgusu yogus nani tîbi bini budurîe kûrtu têndu čuo .

Taa numi-ĩ tigiri hurgusu anna-ã ha hiyinu ni hurgusu aũ yogusoo maša anna tuzooa hakini ndî či hiyi . taa anna-ã yahati numo to di yunu yidi di tudasudo yugó čuo , yida-ã mura kuhana ôguzuu a čîku čuo . taa aũ konnurdi-ĩ mi-ĩ čuruu ni tigiri yida tugo turo čoobu ni numi-ĩ tigiidu ni dirham turo du čebu ni du tibi čoŋ . lûko čuruã numi-ĩ ko-ĩ hi hurgusu tumo turo aũ galigedi yogusoo taman hunã dirham turo či arbiyi . taa Sarduã hunã ha maša hunã tûku če čubo .

* Kitab kelila yê Dîmna yê du toŋgusudo

Togo hunã togusã yahati : aũ kûnduri-ĩ di yunu gali yugó činã bini kîhi hunu čuo , taa aũ hosudi -ĩ mi-ĩ numi-ĩ laũ ted , taa owor hunã du yahadi : tani hurgusu še hananurú , ndî numi-ĩ duduyini či , taa laũ hunã a tîbi yidannódi tigiriĩ wayi , taa tômudu yûhudu tedîe barayinu ni tedî yidi bui turo ho su geledu , taa woniši-ĩ čoŋu ted , taa su adibi aũ dunodoo turo tuguruã kûnduri hunã lugobči , taa bodur hunã kedigunu ni yusu kûrtu či , taa tigiri čoŋu ni tûku , tûkuã dîski-ĩ gunna kubogo du četu boso , taa dînegi togusã dirhamma kadura hoo če. Taa čuruu ni numi-ĩ ko-ĩ hi kûnduri tumo turoo-ã taman hunã dirhama kadura hoo , arbiyi .

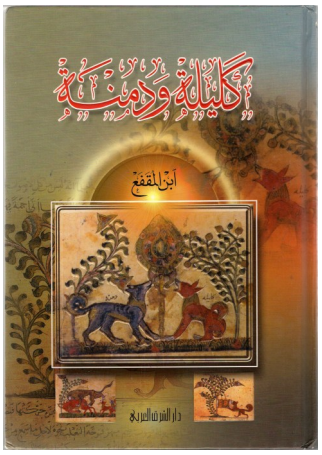

Kitab kelila yê Dîmna yê

Tumo nôguzoi-ĩ tûgohu togusã aũ tôzurdi-ĩ mi-ĩ hi yerru nani aŋgal numa yê tôzuro numa yê du yunu binii kûrtu tendu čuo . taa čuruã muro koi di bôbur turo bui anja mundu yidado hôdi-ĩ kakar-ã a tigiri tus . taa anna tôzurda mundu tugurku ni anja su čîkuã čoopîe barayuo , taa bôbur-ã čirr-ĩ hi bosu sôortindi turo turo ho yahadi , bini zabtudoo ndî mannu yepuru makurú yuso anja-ã kubo hi boso , taa yudahaku tiyendi , tunda wûdurtuda čîidi kiyekindi čuo.

Taa aũ tôzurdi-ĩ mi-ĩ anna bôbur-ã môore-ã a tigiri anja-ã gunna yaŋga du čoobu ni numo gudi čoobu tedîe togus , taa anna tôzurda-ã basuã anja-ã kubo hundu du čuruki čindu ni abusčindu ni aũ tôzurdi-ĩ mi-ĩ hi arbah dirhama dûbu čendu ni anja-ã čepu čoopo , taa čebu čenu ni arbah hunã čoŋu ni sardua hunã a tûku , taa numi-ĩ ko-ĩ hi aŋgal tumo turoo-ã taman hunã dirhama dûbu či , arbiyi .

Taa tumo nduzoii-ĩ togusã durdi-ĩ mi hi yusu nani sa Allaa numa du yunu guru kûrtun tendu čuo , taa durdi-ĩ mi-ĩ numi-ĩ tigiri ni ko-ĩ hi yûkuli turo ho bos .

Tumo to durdo numo toyiguu-ã morčinno aũ huskiyinîe yidanú , taa bozu čîidi yunusu durdii-ĩ su čoŋgu tugurko , mura gunna gêyirda čîidi muro gêyirčinu , taa anna-ã wayuo , aũ koi-ĩ turtidi-ĩ ni kabula du čubu ni boki . anna-ã tûrruã zabtu tigiri bos , taa lûko durdi-ĩ hi šidirayindu ni zabtundã kômma ha bozu čî aũ ko-ĩ turtidi--ĩ čudurã mbo kôi a hi mozú nurduu činu ni čoŋu duyi

. togo hunã togusã anna-ã gunna čabtundu ni sôortundu aũ bui čunakîe barayuo , taa aũ nani muro bozîe barayini ni mura lûko šišayindã , aũ ko-ĩ turtidi-ĩ yahadi ôŋgohi tani odo turo ko-ĩ hi bozu čî gêyirti ndurã gêyirčinu ni gêyirčinú duraar , wenuru yerã wečinnu sugoo boŋar , yuruski-ĩ lukuru tirdã ôwonni kôi hunã ha bozu čî sugoo soũwo nêši nuru ni koše-ã du dunar či . taa anna numia hosuda-ã keyindu yûgurtudu ni muro hi ni hiyuo , ndî numo hundã njûgurtu čuo . taa yahadi : tani Durdo Fûwaran gu mi ni lûko abba taŋŋã morčinã dômuri taŋã diri-ĩ tiyiwadu tuyoŋ či , taa orro taŋã abuzuru ni yaaru tided , taa ônuri a tiri či . lûko a činã anna ŋgo numo hunã tigirdiã gunna hanayuo , ôwonni abba hunã ha budi gagalčuo . lûko tokoi togusã anna numia hosuda-ã muro čoŋgu ni durdo du čunako , anna numo toyiguu-ã adaga hundu turo yidoo durdo hundu êski čunakoo kûmom čuu hu čunaku ni numi-ĩ gunna kûruyindi , lûko muro hi to koi yogusudã ko numii-ĩ hi su tuguruã arba ko-ĩ hi čudurã yunu turo arbindu či : hurgusu-ã yê kûnduri-ĩ yê aŋgal-ã yê amma dîne-ã ha her yê šer yê hakunã gunna sa Allaa ..... taa kûdi hunu durdaa-ã ha su tigiri bozu ni Sardua hunã ha lûyi yigii , taa aũ aŋgal môori-ĩ hi ni wôzire-ã hoki , aũ hurgusu môori-ĩ ni anna konnurda-ã hoki , aũ kûnduri môori-ĩ ni gûrso mundu čenu ni adiba-ã ha tiri di yihidi činu ni numi-ĩ du yuga yodur .

Taa anna ilimnna numo hunã du čîkuã yê anna arraida-ã yê he čabčinu ni yahadi : Sardua nurã ni Alla mura ha her yê šer yê čenã gunna sa Allaa kor du yêkinjuo , yunu to hananduũ ni yêkindîe barandiri , yunu a Alla tiyenã sa Allaa du haŋurdo , kûnduri di haŋurdo ni gunú , aŋgal du haŋurdo ni gunú , hurgusu kohoru maardo ni gunú , lûko dômuri nurã boktiyinã kôi a nû tîyiĩ gunú yunu buriĩ haŋuri nuru , tani busahu a hi anna tani di gala ni duraar , tani di tîre ni duraar , tani di hurgusda ni duraar , tani di arraida ni duraar , čîidi sa Allaa du a haŋaar . toi yiŋgal du kôi a hi tîyii nuru . čabu -ã du bûgudi turo čî yerči tuzu ni yahadi : mêde aŋgalaa yê dagia yê hadum , čîidi yunu to hi ndûkã aŋgal nubui numa yê bursa numa yê ، kôi nudadurã ha mos , yunu haduma ni hanandaar , yunu haduma ni mugandar , diri yê nuŋu yê haŋuma gunna arragndudo ni aŋgal numa yê arrai numa njenno .

Aũ dine-ã yê ligamma yê gunna du konnodi-ĩ aũ Alla arrai yê aŋgal yê čenã , Alla tunda ha gali tuyogusuo lûko durdo ndurã nohã nuro hi yugurtu nurryindu tiyendã , taa bûgudi gudi bî ladido turo yerčinu ni Alla ha šukurčinu ni yahadi : tani ŋgo odo tîyiĩ bî ladido tudogusiĩ gubudi aũ hosudo turoo hurgusdo du tîyi lûko dine-ã ha wanurã muro hi sobar , taa ôguri taŋu dinara čû tiye , taa turo-ã orronuru gudi-ĩ sudaŋurîe baranaar , to koi di kasugu-ã tigiriĩ anna buyuna ndidda-ã turo čohuro mallumaa čû yida durruã somaar , taa amma yinaa čû gunnoó yeburu či čed , taa owor taŋã du turo-ã yeburu maaru ni gudi-ĩ soburi nar , taa šîgeĩ yadudu mura êdi yê aŋgur yê kinneherîe nêši nuru ni owor zundiyi , taa Alla ha tawakalduru ni čûuna yînea čû du yobaar , busahu mahal du hiduru hûduruo haki ôhorčindu yunu guru togusidi nuru ni yoburu tigiiduru busahu illido ni yida budi čûkudo turo a hiduru hudaar , taa ôhurčindu ni yidi mia yidada turo daha-ã ha su kôdčuo , taa mura turo turo ho yunu turo čindi tubas : aũ bî ladido a tusu mbo tîyikuã dub tuyodurku ni kûrma-ã du tuyuwatã tunda mannu muro hi gali kohoduru ni yidi a hûi hunã du bila dinara hûtudo čĩĩ kudohodurdã ?

Taa hadiri : ŋganduũ kenz sama čudurtunnáã tugudohodi , nura čoŋgula-ã mannu durtumódi nar ? taa yahati : sa Allaa-ã lûko čakunoo sama-ã kôi hundã ha kidekunu ni gôgoši duyuni , tunda sa Allaa-ã sama ndurã čoŋgul-ã laũ kideki , kenz-ã laũ kidekinno yugó , nuro ambandinîe yiŋgal du , taa leduru ni bile-ã torar , muro dinara hûtudo , taa ŋgullaha njuo nuru duwanuru yer , mura ha yunu turo nar : Alla yunu hanadumó hig njohodã ha šukurnaar nura eskenu-ã ha ôhortî yunu busamma du čĩĩ tahatuma , taa tuyahati : aũ aŋgaldi-ĩ yôo sa Allaa-ã yunu gunna du kandudo ni aũ haki tarakunnó kor du hananumuũ ? tani durdi-ĩ hi yunu durruã hadiri , gûrso-ã kibi činoo kibiduru ni magaza hunã mûuri , taa durdi-ĩ yahadi : tada nuwa yoob či .

Kudur kudurčinoo šidenu-ã tôlti yoguri

Dîn nduru Islemma

Ŋali Ôzuuu-ã

Alla anna-ã to hundã ha ôzuu činak , ôzuu ŋala hunã mundu , guru hunã Kaaladudi-ĩ Alla muro hi su sôlliyinu lahayi , mêde huna ada ha yahad .
Muro Alla muro hi su sôlliyinu lahayi ,yahadi : " lûko dogusu ôzuuu gubuddi-ĩ togusoo ka arčanaa-ã gunna heridindi ni ko turo mannu ôwuri-ĩ kadihi di tũmndunú " .
Ôwnni Muro , Alla muro hi su sôlliyinu lahayi , yahadi : " hurgusa ammaa-ã gunna huna , ôzuu gunnoó , muro taŋu tani tiyahu hunã yeri " .

Ŋîbir-ã

Yuna zunda Alla suwatu činã turo ŋîbiru-ã , Alla muskor-ã ha su ŋîbir-ã zundu kor du hos yodur , ôwonni Kaaladudi-ĩ Alla muro hi su sôlliyinu lahayi yahadi : " aũ owor hunã du yôi mi khardal gu kor ŋîbir čîwo arčana zodú , aũ owor hunã du yôi mi khardal gu kor mugadi čîwo wûni-ĩ zodú , či "

بسم الله الرحمن الرحيم

Čer Allaa-ã du , gunna du kiñimaldi-ĩ , gunna du owor zunni-ĩ

﴿ قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ 1 مَلِكِ النَّاسِ 2 إِلَهِ النَّاسِ 3 مِنْ شَرِّ الْوَسْوَاسِ الْخَنَّاسِ 4 الَّذِي يُوَسْوِسُ فِي صُدُورِ النَّاسِ 5 مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ 6 ﴾[1]

1 - Môori annaa-ã ha kôhunar nu 2 - durdo annaa-ã 3 - Alla annaa-ã 4 - šer wôšiwoši hosčini morčiniĩ du 5 - anna-ã owora hundã du wôšiwoši duyiniĩ du 6 - yînne yê Anna yê du yê .

Juha četu yugaz

Yunu nahatiriĩ hanandii ni ?

Tumo turo Juha mambara-ã ha su kôčinu ni anna-ã ha masala yahadîyaa du čîwo . yahadi : anna-ã yôo yunu nahatirîyaa du tîyiĩ hanandi ni , či .

Taa anna-ã hanandurú čuo .

Taa muro yahadi : tani yunu nahatiri hanandummó bu anna yahla ha masala haduwo mannu suru yidanú činu ni čaki ted .

Taa tumo gudi turo mambara-ã ha su kôčinu ni anna-ã ha yahadi : anna-ã yôo yunu nahatirîyaa du tîyiĩ hanandi ni , či .

Taa anna-ã hananduri čuo .

Taa muro yahadi : tani yunu nahatiri hanandîe bu zamuru nahaturdoo mannu kal či .

Tokoi togusã anna-ã sôortundu ni šîgei liwo guru ni hanandiri guru ni hanandurú ndar čuo . Taa tumo gudi turo mambara-ã ha su kôčinu ni anna-ã ha yahadi : anna-ã yôo yunu nahatirîyaa du tîyiĩ hanandi ni , či .

Taa anna guru ni hananduri čuo , guru ni hanadurú čuo .

Taa muro yahadi : anna hanayindiã hanayindunnáã ha yahadoo .

Môdi anna-ã gunnaa

Mejelle Zala dîi-ĩ anna arbidida-ã gunna yê karaduda-ã yê he môyinu ni yahadi , aũ arraki Mejelle-ã ha su arbiyinîe arbiyi tiyuo čini , lamara dînee mejelle-ã yuna araŋga yê tudaga yê du arbiduda-ã gunna ha čoobi , taa yuna araŋga du arbiduda-ã tudaga du terjemnjini .

Tira ada ha su mejelle-ã četu hokndindi :

E . mail : zaladi2012@gmail.com

Ka gudi ndihiki-ĩ zaha-imar du njuwadi

Anna ilimnna yûnivisiti tûruntu gu-ã Keneda a kara turo ho yêkinjindu ni yahati : ka čû ndihikoo alli-ĩ galigedi hurgusu yogusi , to koi togusoo lûko amma gibeyi ŋila huna sagadda-a to-gusoo alli hunã ha lili di yusobi , ôwonni ka gudi ndihikoo kizenu zaha-imar-ã (ôbulugti-ĩ) sagahana ôguzuu too ni tuzoo saga yoduri .

Bîrehim Worĩ mi

Kubo turti

Anna mejelle Zala dîi-ĩ yibedida-ã anna Tuda anna hunda gursu Sebehee-ã du šehidičindã gunna ha kubo turčindi ni , mura ha ni Alla arčanna zotudo njogus čindi , anna hundã ha ni Alla kinedu če ndi .

من رموز الجهاد الليبي الشيخ المجاهد مينا صالح ؛ ولد سنة 1860 و استشهد على يد المستعمر الفرنسي في سبها سنة 1945 م .

Anna gursuda Lîbiyana-ã turo , Gursudo Maina Sala Galma , saga-hanu 1860 tobus , 1945 kubo čaktido Furansa-ã ha šêhidči .

تفاؤل و تساؤل

جاءت ثورة السابع عشر من فبراير تجسيداً لطموح الشعب الليبي بجميع أطيافه في الحرية و التعبير الديمقراطي و العدالة ؛ و التبو كمون من مكونات هذا الشعب كانت لهم آمال كبيرة بعد التحرير بدسترة اللغة التباوية للحفاظ عليها ؛ و لكن اصطدموا بواقع مرير خيب آمالهم ؛ إذ تم إهمال لغتهم و ثقافتهم من قبل الجهات الرسمية ، و نحن إذ نفتخر بإصدار هذا العدد الأول من مجلة Zala dî كأول مجلة تباوية ؛ في الوقت ذاته نلوم وزارة الثقافة و المجتمع المدني و الحكومة الانتقالية و المجلس الانتقالي على تقصيرهم و عدم مد يد العون لنا في إبراز الثقافة التباوية و العمل على انشاء مركزٍ للثقافة التباوية .

و في الواقع السياسي نرى أن توزيع الدوائر الانتخابية لم يكن منصفاً ؛ إذ لم تتم مراعاة التبو في تقسيم الدوائر الانتخابية ؛ بالرغم من مراعاة بعض القوميات كالأمازيغ إذ تم تقسيم المقاعد الفردية في المناطق الأمازيغية بشكل يمكنهم من دخول المؤتمر الوطني ؛ بل و حتى تم مراعاة القبائل في تقسيم الدوائر في بعض المناطق كالشاطئ .

كما تم ضم مناطق التبو إلى دوائر انتخابية أخرى ؛ إذ تم ضم وحدة القطرون الإدارية إلى منطقة مرزق بالرغم من أنها وحدة إدارية مستقلة منذ العهد التركي ؛ كما أنها تعتبر أكثر سكاناً من الكثير من المناطق التي جعلت دوائر انتخابية مستقلة كـ غات و الواحات و غيرها .

و في الختام ؛ كلنا أمل في تطبيق مبدأ المساواة بين كل الليبيين و ارساء قواعد الديمقراطية الصحيحة بعيداً عن سياسة التهميش و الاقصاء ؛ فليبيا للجميع و بالجميع .

مدير التحرير

HooLîbiyaaSakafaTudagaa-ã

الجمعية الليبية للثقافة التباوية

Libyan Society for TubuČulture

HurgusutuzunnósakafaTudagaa-ã gubiakediiyi?gal du

خدمة متواصلة من أجل الرقي بالثقافة التباوية

Hoo-ã ha TurkunduwoadagaTudaa-ã ha turkundumo